

לקחה משוב

פרשת שופטים התשס"ה יצא לאור ע"י רשת מוסדות "מזבח" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פנינים לפרשה

"כי תקנה עבד עברי וגו'" (כא, א)

לכאורה הוא נעשה עבד רק לאחר הקניה ומדוע קוראו הכתוב עבד? אלא יש כאן רמז לקונה, שידע שהוא קונה אדם שהוא כבר עבד לאדון אחר, והוא אדון העולם. (אלשיך)

"ואלה המשפטים... כי תקנה עבד עברי"

(כא, ב)

למה התחילה התורה משפטיה בדין עבד עברי? ועוד הרי רק בסוף פרשת יתרו נאמר לעם ישראל ואתם תהיו לו ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולמה לומר להם כי תקנה עבד עברי וגו', שמדבר באדם מישראל שנכשל בגניבה ומכרוהו כדי לשלם גנבתו? אלא הדין הזה ניתן להם כדי שידעו שגם לאחר שנעשו מנושאים על כנפי נשרים וסגולה מכל העמים אשר מחזה אלקים יחזו, עדיין התהום פעורה תמיד לרגליהם. אל תאמין בעצמך עד יום מותך, ויתכן שיאבדו כל גדולתם ויכולים לידרדר עד עבדות. ומאידך גם אם ח"ו יפלו לבירא עמיקתא, עדיין מלווה אותם התורה הקדושה בכל הדרך לעזור להם לחזור לחירותם. (ספר הפרשיות)

"ורצע אדונו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו)

אמר ר' יוחנן: אוזן זאת שמענה על הר סיני "לא תגנוב" והלך וגנב תרצע. נשאלת השאלה מדוע תלה ר' יוחנן את העבירה באוזן, הרי האדם הוא החוטא והאוזן אינה אלא כלי שמיעה.

מתרץ הרב פראנק זצ"ל (רבה של ירושלים) שהן הן הדברים, האוזן היא אשר שמעה אך האדם לא שמע, הדברים לא חדרו פנימה כדאמרי אינשי, "נכנס באוזן אחת ויצא באוזן השנייה", האדם לא קלט את הדברים בכל רמי"ח אבריו ולא שיעבד את כל גופו לקיים ולכן הלך וגנב.

ועוד הוסיף שלכן נאמר בלשון עבר "אוזן שמענה" כי עשרת הדברים נאמרו ב"קול גדול ולא יסף" – ועל כך אומר התרגום "ולא פסק", דהיינו: הקול שנשמע בהר סיני עדיין הולך ומהדהד בעולם ואפשר לשומעו תדיר. וכל יום יהא בעיני כחדשים. אך יש מי שאצלו השמיעה הסתיימה בסיני (לכן כתוב בלשון עבר "אוזן שמענה") והוא אשר הולך וגונב. (הר צבי)

"וכי יזיד איש על רעהו להרגו וכי מעם

מזבחי תקחנו למות"

(כא, יד)

הנה איתא במדרש: "למה נסמכה פרשת דינין (משפטים) לפרשת מזבח (ולא תעלה במעלת על מזבח)? אלא כשם שהזהיר הקב"ה

לכהנים שלא יהיו פוסעים פסיעות גסות על גבי המזבח אלא יהיו מהלכים עקב בצד אגודל, כך הזהיר את הדיינים שלא יפסעו פסיעות גסות ולא ימהרו לחתוך את הדין אלא יהיו מתונים". ואפשר שזו כוונת הפסוק כאן "וכי יזיד איש על רעהו להרגו וכי" – אע"פ שתדעון שעשה בזדון, מ"מ אל תמהרו לחתוך דינו למיתה אלא "מעם מזבחי" – ממה שצויית ולא תעלה במעלות על מזבחי תלמדו לדקדק במתינות בדינו. (אפריון)

"ורפא ירפא"

(כא, יט)

אמרו חז"ל: מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא. בפרשה הקודמת נאמר "אני ה' רופאך" בפ"א רפויה. וכאן ברפואת בשר ודם נאמר פעמיים בפ"א דגושה.

אומר החפץ חיים, שרפואת ה' רפויה, כהרף עין ללא יגיעה ועמל, אך רפואת בשר ודם היא קשה ומייגעת. ועל כן בתפילתנו אנו מדגישים: רפאנו ה' ונרפא". שנוכה לרפואה מרופא כל בשר ומפליא לעשות. (חפץ חיים)

"וכי יגח שור את איש.. ומת וגו'"

(כא, כח)

ולא אמר כי ימית שור את איש, רק "כי יגח כו' ומת כו'. לומר לך, כי אין שור ממית כי אם עון ממית, רק שהשור הוא סרסור, כי הלא לא יעשה רק נגיחה, אך "ומת" הוא כמעצמו, כי הוא מת בעונו כ"א שנתגלגל ע"י השור ההוא, כי הרבה שלוחים למקום. ועל כן גם ש"השור יסקל" על שנתגלגל רע על ידו, עכ"ז "בעל השור נקי" ולא יאשם על שלא שמרו אחרי שהמת בחטאו מת. ודי לו שאבד שורו על שממקום אחר גרם חטאו לאבדו ולהתגלגל זה ע"י ממונו.

אך "אם שור נגח הוא" גם הוא יומת שיתן כופר נפשו, כי אז הביא הוא את שורו שתתגלגל תקלה על ידו. (אלשיך הק')

"ואם שור נגח הוא... ואם כפר יושת עליו

ונתן פדיון נפשו...

ואם עבד יגח שור... כסף שלשים שקלים

יתן לאדונו"

(כא, כט-לב)

בהיזק לבן חורין שמים את הנזק לפי ערך הניזק כמה נפתחו דמיו להמכר בשוק בגלל הניזק, ואילו בנזק לעבד חייבה התורה קנס שלשים שקלים ולכאורה היה צריך להיות הפוך שהרי אומרים חז"ל אין דמים לבן-חורין והיה צריך להיות קנס קבוע ואילו עבד היה צריך לאמוד את הנזק.

אלא שרצתה התורה למנוע יחס משפיל של הבריות אל העבד, שאם היו שמים אותו רק לפי הנזק היה הדבר מתקבל כנזק בשאר נכסיו של אדם, לפיכך חייבה התורה קנס שלשים שקלים, שגודל הקנס הוא שיעור ערך אשה שנאמר בפרשת ערכין לרמז שהעבד חייב במצוות כאשה, אבל אצל בן חורין לא חששה התורה לזלזול לפיכך תלתה את התשלום לפי הערך.

"אם במחתרת ימצא הגנב... אם אין לו

ונמכר בגנבתו"

(כב, א-ב)

העונש הזה של מכירת הגנב מעלה הרורים היכן מצינו כיוצא בו.

מבאר רש"י כי יש כאן מידה כנגד מידה שהרי בעל-הבית שהניח את ביתו סמך על אנשים ישרים שלא ינצלו את חופשיותם לגנוב, אבל זה הגנב ניצל את החופש הטבעי הניתן לו כדי לגנוב לפיכך הוא מאבד את חופשיותו אם אין לו מה לשלם.

(ע"פ ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל)

"כי תקנה עבד עברי"

(כא, א)

סמיכת עבד עברי לפרשה הקודמת להורות כי את החירות קבלו בני ישראל בקבלת התורה שלא יוכל איש ישראל להיות משועבד רק להש"ת. (שפת אמת)

"וכי יפתח איש בור"

(כב, לג)

טעם מצוה זו שאדם ישא קל וחומר בעצמו אם להיזק מועט חייבתו התורה. הגורם היזק לכל העולם בתאות חטאו על אחת כמה וכמה שחייב לשלם אם לא יתקן בתשובה את אשר עוות.

"את העני עמך"

(כב, כד)

אם כסף תלוה לעני הרי טוב, ואם לאו, העני עמך העניו תהיה עמך ותבוא אתה לידי מדה זו כי לגלג הוא שחוזר בעולם. (הש"ך)

"אם כסף תלוה"

(כב, כד)

עיקר מצות הצדקה נתינתה והלואתה הוא שיקבל את העני בסבר פנים יפות לקרבו אצלו לחזקו ולעודדו. וזהו את העני עמך, שיהיה העני עמו וידבר עמו פנים אל פנים. (כתב סופר)

"חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע

צאן תחת השה"

(כא, לז)

"אמר ר' יוחנן בן זכאי: חס המקום על כבודן של הבריות, שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו משלם ה', שה שנסאו על כתפו משלם ד' הואיל ונתבזה בו" (רש"י). ואם התורה חסה על גנב – שעבר עבירה דאורייתא והפחיתה מעונשו בגלל צערו ובושתו, כמה יגדל שכרו של זה שמצטער לקיים מצוה דאורייתא וכל שכן למי שמצטער בשביל מצוה דרבנן, או מי שמצער עצמו כדי לקיים גדר וסייג שעשה לעצמו כדי להרחיק עצמו מן העבירה, כמה גדול שכרו. (רש"י מקלם)

"לא תהיה משכלה ועקרה בארץ את מספר ימך אמלא"

(כג, כו) שבע עקרות מוזכרות בכתבי הקודש: שרה, רבקה, רחל, אשת מנוח, חנה, השונמית וירושלים שעליה נאמר "רני עקרה לא ילדה", ואיתא במדרש שז' עקרות הנייל מכוונות כנגד ז' ימי השבוע. והנה ו' העקרות הראשונות שהוזכרו נפקדו לבסוף ונתקנו בזה ו' ימים, לבד מירושלים שמצפים אנו עדיין לראות בבניינה בב"א. ולפי"ז יוצא שחסר עדיין תיקונו של יום השביעי שהוא כנגד ה"עקרה" השביעית שהיא ירושלים, והוא "לא תהיה משכלה ועקרה בארץ" – כשא"י לא תהיה משכלה ועקרה וגם ירושלים תפקד עימה, או אז יקויים "את מספר ימך אמלא" – שיבוא התיקון ליום השביעי וימלאו בכך כראוי כל שבעת הימים. (חשב האפור)

"והגישו אדוניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדוניו את אזנו במרצע"

(כא, ו) יש במדרש ד"מרצע" בגימ' ארבע מאות, ולפי שהיו ישראל עבדים ארבע מאות שנה וגאלם הקב"ה והלך זה וקנה אדון לעצמו, לפיכך ירצע ב"מרצע" העולה כך. (תוספות שם)

סוף

ובהמקנה כ', שאותיות אחר מרצע – משקף, רומז על נתינת דם על משקף, ואותיות לפני מרצע, לפני מ"ר הם ל"ק גימ' ב' פעמים מזוזה, רמז על נתינת דם על שני המזוזות, ואותיות לפני צ"ע – ס"פ, רומז לדם אשר בסף. (פרדס יוסף)

סוף

ויש לכם לשאול, והרי רציעה זו היו צריכים לעשות מיד בתחלת שש, כשגנב ועבר על "לא תגנוב".

והתשובה, לפי שאין ראוי להעניש בשני עונשים כאחד, ובתחילה די לו בבזיון זה שבגלל גניבתו נמכר לעבד ע"י ב"ד, ובסוף שש שנים נתכפר עונו והוא יוצא לחירות, שבדאי אם הוא נכזה בזה שוב לא ישלח ידו לגנוב רכוש שאינו שלו, אבל עכשיו שנח לו בזה ואין זה עונש בשבילו שמכרוהו כעבד, והראיה, שגם עכשיו אינו רוצה לצאת חפשי, א"כ מוכח שלא עשה תשובה על העון שעשה שעבר על "לא תגנוב", לכן הוא נרצע ועובד עד היוכל.

(מהר"ט וכסף נבחר).

(מעם לועז פתח לזופקים בתשובה)

"וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות"

(כא, יד)

פירשו רבני אשכנז, כי הנה הרוצח היה מקום לפטרו דילמא היה טרפה וגברא קטילא קטל. אמנם אין זה פיטור דאזלינן בתר רובא, והראיה עולה דנשרפת לגבוה ודילמא היא טרפה, גם אב שחיבב עליו ודילמא אינו בנו, אלא מוכרח דאזלינן בתר רובא וכמ"ש פ"ק דחולין (דף י"א).

וז"ש "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה", לא תימא דיש לחוש שמא היה טרפה, לא היא, דאזלינן בתר רובא, והראיה מעולה, וז"ש "מעם מזבחי", מדין המזבח שמקריבין עולה כליל ואזלינן בתר רובא מזה "תקחנו למות", וזה טעם "מכה אביו וגוי דאזלינן בתר רובא, ודו"ק היטב. (נחל קדומים)

"ומקלל אביו ואמו מות יומת"

(כא, יז) והחמיר במיתת המקלל (שהוא בסקילה – סנהדרין ס"ו) יותר ממיתת המכה (שהוא בחנק – שם פ"ד): מפני שחטא הקלה מצוי יותר, שהסכיל כאשר יכעוס והתקצף וקלל במלכו ובאביו ואמו תמיד כל היום, והעבירה כפי מציאותה תמיד צריכה ייסור גדול. (רמב"ן)

סוף

דברי הרמב"ן, הם תוכחה מגולה לאותם קלים, שכאשר מוכיחים אותם על עבירות שבדיהם, הם פוטרם את עצמם בטענה שכבר דשו בחטא זה וקשה להם לפרוש, ואולי נדמה להם כי בטענה זו הם מקילים מעליהם את עונשם.

אולם מדברי הרמב"ן למדנו, דאדרבה איפכא מסתברא, דזה גופא שנעשה החטא היתר בעיניהם מחמת שעברו ושנו בו ודשו באיסור תמיד, זה מחייבם בעונש חמור הרבה יותר. כאשר ישימו אל לבם, שככל שהם שבים על אולתם תמיד הם מגדילים על עצמם את עונשו של החטא. יהיה זה עצה להם להתעורר ע"כ לעזוב את החטא. (טעם ודעת)

"וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו"

(כא, יח) הנה המחלוקת בעוה"ר גורם רעה, ויש שמכה הכאה בידו ממש בעת ריבו, ויש שמלשין על רעהו, ו"מכה רעהו בסתר", וזה גרע מהכאה בידים, כי להכאה בידים יש רפואה ולמלשינות אין רפואה.

ולכך רמזה לנו התורה, "כי יריבון אנשים" – יותר טוב שיכה את חבירו, כי בזה "שבתו יתן ורפא ירפא", משא"כ בלשון הרע דאין תרופה להכאה שלו והבן. (תפארת יחונת)

"עין תחת עין שן תחת שן"

(כא, כד) דרשו חז"ל (ב"ק פ"ד): ממון, וכן הביא רש"י כאן.

ויש לפרש, דהתורה"ק בעצמה מלמדת אותנו זאת, וכך הוא הפירוש של הכתוב. "עין" – מל שסימא עינו של חבירו היא העונש שלו "תחת עין", ר"ל באותיות שאחר עין, והכונה, כי אחר אות "ע" הוא אות "פ", ואחר האות "י" הוא אות "כ". ואחר האות "נ" הוא "ס", בצירוף כולם יחד יש תיבת "כסף", לכן שפיר מרומז שצריך לשלם כסף, (הגה"ק ר' שמשון מאוסטרופוליא הי"ד).

(קול אליהו - אמירה יפה)

"וכי יכה איש את עין עבדו וגוי לחפשי ישלחנו תחת עינו, ואם שן עבדו וגוי יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו"

(כא, כז)

מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם, עבד יוצא בהן לחירות, יסורין שממקין כל גופו של אדם, אע"כ – ברכות ה'.

וי"ל, למה אמר "שן ועין", הא בשן או עין לחוד היה די.

וי"ל, דהנה הטעם (ב"ר ל"ו ה') שהעבד יוצא לחירות בשן, ועין הוא משום שהעבדות בא מכח הקללה שקילל נח את חס בנו, שאמר לו (בראשית ט' כה) "עבד עבדים יהיה לאחיו". והנה שם היה שני דברים, א' "וירא חס אבי כנעני", ב' "ויגד לשני אחיו בחוץ", שגמר הדיבור הוא בשן. א"כ לפי"ז היה מן הדין שהעבד לא יצא לחירות אלא בשן ועין, בתרוויהו דוקא, אלא שהקב"ה עושה חסד שהעבד יוצא באחד מהם, א"כ יסורין שממקין כל גופו עאכ"ו, והשתא הק"ו מתרוויהו.

סוף

נ"ל בס"ד, דימצא אדם, זכר או נקבה, סומין מבטן אמם או בעודם קטנים, ועל אלה יתפלא הרואה למה נסתמו, מה חטאו ומה פשעו. אך באמת השי"ת הוא (דברים ל"ב ד) "אל-אמונה ואין עול צדיק וישר הוא", דאלו בגלגול הקודם, חטאו ופגמו הרבה בעיניו שלהם בעונות השייכים שם, ועתה באו בגלגול לתקן, ושקל השי"ת, אם יהיו פקחים עתה, יחזרו ויקלקלו מצד ראייתם, לכך הקדים ועשאן סומין לטובתם.

וז"ש "וכי יכה איש" זה הקב"ה הנקרא (לעיל טו, ג) "איש מלחמה" כשעושה דין עם בריותיו, "את עין עבדו – הזכר, "או את עין אמתו" – הנקבה, אל תתמה ותהרהר אחר מדותיו ית', אלא אדרבה עשה לו כן לטובתו, שלא יחזור ויפול ברשת היצר מצד ראיית עינו כאשר היה לו בגלגול הקודם, וזהו "לחפשי – מעבדות היצה"ר – ישלחנו".

וכן נמי (פסוק כ"ז) "ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל", "שן" – לשון שנים, ר"ל, זמן חייהם, "יפיל" – לשון חסרון, כמו (איוב י"ב ג) "לא נופל אנכי מכס" שממית אותם בקוצר שנים, זה לטובתם לחפשי ישלחנו". (בן איש חי)

"וכי יגח שור את איש.. ומת וגוי"

(כא, כח)

כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה, חייבים הבעלים לשלם, שנאמר (כ"א ל"ה) "כי יגוף שור איש את שור רעהו", אחד השור ואחד שאר בהמה חיה ועוף, לא דבר הכתוב בשור אלא בהווה. (הרמב"ם – שו"ע)

סוף

באחת הפעמים בהן לימד האר"ז"ל את תלמידיו בבית מדרשו, הביט על אחד מהם ופנה אליו ואמר: צא מכאן, כי אתה מחרם היום בשמים!

התחלחל אותו תלמיד בשמעו דברים אלו, נפל לרגלי הרב, בכה ואמר: מה פשעי ומה חטאתי שהחרימוני מן השמים? אנא, יגיד לי רבי את פשר הדבר ואשוב בתשובה.

החרימוך מן השמים – ענה לו האר"ז – כי תרגולים יש לך בבית אשר זה שלשה ימים

לא נתנו להם את מזונם, והם צועקים לפני ה' מפני רעבונם.

מיד יצא אותו תלמיד מבית המדרש, הלך לביתו וציוה לתת לתרנגולים אוכל. אח"כ נפל על הארץ בבכי גדול והתפלל לפני ה' ית' שלא יגרסו לו עוון זה שהאר"י ירחיקו מעמו ויסרב ללמוד עמו הוא נשאר שרוי בתענית כל אותו היום ולמחרת בבקר קם בהשכמה, בא אל האר"י ונפל לפני רגליו.

אל תירא – אמר לו האר"י – כי ה' העביר את חטאתך ונסלח לך, אך בתנאי שתקבל עליך, כי בכל יום לפני שתלך לביהמ"ד תתן לתרנגולים לאכול, כי הם בעלי חיים ואינם יכולים לדבר ולבקש את מזונותיהם, וחטא צער בעלי חיים גדול הוא מאוד.

קיבל עליו התלמיד את דברי רבו, והיה מקיימם מידי יום ביומו.

"ונמכר בגניבתו"

(כב, ב)

הר"ר בונם ז"ל אמר, בג' דברים בעבודת ה' צריך ללמוד מנגב, א' – גנב אינו עצל ובלילה וקור וגשם הולך לגנוב, ב' – אם לא עלתה בידו בפעם הראשון לא יניח עד שיעשה הגניבה, ג' אף לגניבה קטנה לא ימנע את עצמו, כן בעבודה לא יתעצל ולא ייעף, ואף למצוה קלה יזהר כגדולה.

ובסי' "עשר אורות" אי' בשם הרה"ק המגיד ממעזריטש ז"ל, ג' דברים צריך ללמוד מתינוק, א' – שהוא תמיד שמח, ב' – שאינו יושב בטל, ג' – שבוכה על כל דבר שמבקש.

ומגנב צריך ללמוד ז' דברים, א' – עבודתו בלילה, ב' – אם לא השיג מבוקשו בלילה א' יגמור בלילה שני. ג' – אהבה של הגנבים זה לזה, ד' – מוסר נפשו עבור דבר קטן להשיגו, ה' – ואעפ"כ אינו נחשב בעיניו, כי בבקר מוכר מה ששהו הרבה בעד פחות שבמטבעות, ו' – מקבל כל מיני עינויים והוא באחד שאינו יודע, ז' – אומנותו יפה לו, לא יחליטו בשום דבר.

והה"ק מגאסטאנין ז"ל אמר, דגנב אינו נקרא מי שיכול לגנוב, רק מי שגנב, כן ת"ח לא נקרא מי שיוכל ללמוד ויש לו שכל טוב, רק מי שלומד. וכ"כ התשב"ץ ח"א ל"ג, ת"ח נקרא רק זה שעסקו בתורה, הוגה בה תמיד ושוקד עליה, אבל לא זה היוודע חכמת התורה ואינו מתמיד בה. (פרדס יוסף)

"לא תשימון עליו נשך"

(כב, כד)

"נשך" – ריבית, שהיא כנשיכת נחש, שנחש נושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופל עד שקדקדו, כך רבית אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהרבית עולה ומחסרו ממון הרבה.

(רש"י בשם התנחומא)

"ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו"

(כב, ל)

מעשה בשני אנשים שנטרפה ספינתם בים וניצולו, לאחד נזדמן בעה"ב יהודי, ולאחד נזדמן בעה"ב גוי, והאכילו בשר ולא ידע. לאחד זמן נזדמנו שניהם, והראשון סיפר לחבירו שהוא נזדמן לו בעה"ב יהודי ואכל בשר כשר, וכששמע השני כך נצטער מאד, והלך אצל הרב לשאול ממנו מדוע קרא לו כך, אמר לו הרב: אמור את האמת, האם מעולם לא אכלת דבר אסור בלי אוגוס, וכשא"ל שפעם אחת כן אכל, א"ל הרב: זו היא הסיבה, הנה רעך הטוב ממך, נוהר תמיד לא לאכול דבר אסור, לכן השיחונו עליו מן

השמים. משא"כ אתה. (נחל אשכול הלכות מילה – שמצא באגרת לר"י יעבץ). (בניהו) "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (כב, ל) אף בבית כן, אלא שדיבר הכתוב בהווה. מקום שדרך בהמות ליטרף (מכילתא).

(רש"י הק')

ספס

ולו נראה בדרך מוסר, שלא רק בבית כשהוא נמצא במסגרת המשפחה, בבית אביו ואמו, ודאי לא יאכל טריפה, או מפני שמתבייש מהם, או מפני שמצוי כשר, למה יאכל טרף, אין זו אלא נפש רעה. אבל אם הוא "בשדה", כלומר, מחוץ לביתו, שאין לו ממני להתבייש או שלא מצוי לו כשר, אולי תאות בשר תסיתנו שיבא לאכול לא כשר, לכן באה התורה ומזהירנו בפירוש "ובשר בשדה", הגם שאתה נמצא בשדה או בצבא ולא מצוי לך "בשר כשר", ויתכן שתשאר תקופה ארוכה בלי בשר, "לא תאכלו".

וכמו מעשה בחייל הנזכר בספר ח"ק של פולין, שהיתה עיירה אחת שהמשלה גזרה לפנות את בית הקברות שלה לצורך כביש, ופינו את כל המתים וכולם היו עצמות, רק בשני קברות היו הגופות שלימות, האחת היתה של רב העיירה שהיה איש צדיק וקדוש, והשניה של חייל אחד, וכולם תמהו עי"ז, כיצד זה שחייל פשוט נשארה גופתו שלימה.

עד שלבסוף נודע, שחייל זה היה משמש בצבא הפולני ונזהר כל הזמן שלא לאכול מפגיווליהם, פעם אחת ספרו לקצין הגוי שכך נוהג היהודי, חרה לו מאד וציוה להביא חתיכת בשר חזיר, והביא כמה חיילים, והשכיבו את החייל היהודי ורצו להכריחו לאכול, והחייל סגר את פיו ובשום אופן לא רצה לאכול, עד שלבסוף הכניסו בכח את בשר החזיר לתוך פיו ולא בלע עד שנחנק ומת, ולבסוף לאחר מאה שנה נתגלה קברו והיה גופו שלם ורענן, ונכתב כל זה בספר ח"ק, ונעשה עי"ז קידוש ה' גדול. (קול יהודה)

"לא תשא שמע שוא"

(כג, א)

רבינו יום טוב ידיד הלוי, היה מתלמידיו של אהרון אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. וכפי שאמר עליו בנו הרה"ג אליעזר ידיד זצ"ל בהספדו בזה"ל:

אדוני אבי הצדיק והחסיד שהיה הולך על רגליו הלוך ושוב מבית הכנסת לבית מדרשו, והיה שמח בחלקו ומקבל את כל אדם בסבר פנים יפות, ומכבד את כל אדם כגופו, ואינו מקבל לשון הרע משום אדם, וכ"ש שלא ידבר הוא על אחרים, אלא אף אם היה בא אחר לדבר אחר, אז היה משיאו לדבר אחר והיה אומר לו: שמע נא החידוש הזה של דברי המוסר או מעשה של צדיקים או דברי תורה או קבלה, כל אחד לפי מה שהוא.

וכן אם אחד גדול או קטן שואל לו איזה קושיא, הנה השב ישיב לו בכל כבוד, ולסוף אם לא קיבל, אז אומר לו: עד כאן השיגה דעתי, וכן גם היה אוהב שלום ורודף שלום עם כל אחד. (סגולות ותפילות)

"אם יקום ויתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא" (כא, יט)

ויש לעיין הלא גרם לו גם בטול תורה והימנעות מעבודת ה' ומדוע לא יהיה חייב אף על דברים אלו? ויש לומר דבאמת נשאר חוב על המכה בגין בטול תורה של המוכה,

אלא ש"אם יקום ויתהלך בחוץ" – אם המוכה לא רק שאינו נאחז ומצטער על ביטול התורה שהיה לו בימי חוליו ואינו משתדל למלאות את שהחסיר אלא בעודנו על משענתו מתהלך בחוץ, חבר ללצים והולכי בטל, ומחפש לדעת מה התחדש – מורה הוא בעצמו כי המכה לא אשם בבטול התורה שלו ולכן "ונקה המכה" – לא חייב המכה על בטול התורה אלא "רק שבתו יתן ורפא ירפא" – ישלם לו רק את הנזק החומרי ולא הרוחני. (כרם צבי)

הליכות והלכות

דיני שנה מעוברת

השנה היא כידוע שנה מעוברת ואנו נכנסין לאדר ראשון ומתעוררות שאלות לגבי תאריכי בר מצוה להבדיל ימי אזכרות.

בשו"ע בסימן נ"ה כותב מרן שמי שנולד בשנה רגילה בחודש אדר ויום הבר מצוה חל בחודש אדר יעשה את הבר-מצוה באדר שני. (למשל מי שנולד ביום ח באדר הבר-מצוה תהיה ביום ח' אדר שני ולא באדר ראשון). כידוע את פורים חוגגים באדר שני שהוא האדר העיקרי והראשון הוא החודש הנוסף (המעובר).

ישנה דעה יחידה הסוברת שעושים באדר ראשון ולא באדר שני, ומי שרוצה לחוש לזה יתן לבנו להניח תפילין כבר מאדר ראשון. אבל כמובן הדין של גדול מצטרף למנן וכדומה יחול רק באדר שני.

ולענין יום האזכרה (יורצאיט) דעת מרן וכן מנהג הספרדים שעושים את זה באדר שני ולא באדר ראשון (אלא אם נפטר בשנה מעוברת באדר ראשון ואז יעשו גם באדר ראשון).

וכל זה בכל שנה אבל בשנה ראשונה לפטירה, סופר 12 חודש מהפטירה ואז מסיימים את השנה ואפילו זה חל באדר ראשון.

לפי מנהגי האשכנזים ישנה מחלוקת אחרונים בענין, מסקנת המשנה ברורה: שיעשה אזכרה וקדיש לכתחילה בשניהם. ואם קשה לו, עיקר המנהג הוא באדר ראשון (שו"ע סימן תקסח).

וכתב ה"בן איש חי" זצ"ל: "וכיון שנחלקו הדעות בזה. ביום פטירת משה רבינו ז' באדר, הנוהגים לצום ביום זה והנוהגים לעשות לימוד מיוחד לכבוד משה רבינו ע"ה, יעשו את זה גם באדר ראשון וגם בשני".

בימי יד, וט"ו באדר ראשון, לא אומרים תחנון ומרבים בו קצת בסעודה ונקרא פורים קטן – כתב על זה הרמ"א בסוף שולחן ערוך, אורח חיים, וזה לשונו: "שיש נוהגים לעשות קצת שמחה בפורים באדר ראשון ומכל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים וטוב לב משתה תמיד".

ונסיים שכמובן ארבע הפרשיות: שבת שקלים, שבת זכור, שבת פרה, שבת החדש, וכן חג הפורים וקריאת המגילה נוהגים רק באדר שני.

שבת שלום

ולמוד מהנה!!!

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	 1950 E. 7 St. 718-251-9676	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	 שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי החכמים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלול וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה.
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

בעלז, שלפני כ-30 שנה קנו בני משפחתו של הרב אלישיב לאביהם שליטי"א עמודון לספרים, בחנות הרהיטים של הוריו בגאולה, ושילמו על כך בתשלומים.
 זמן קצר לאחר מכן, נראתה הרבנית אלישיב ע"ה משרכת דרכה לעבר החנות, ומבקשת לשלם... בעלי החנות אמרו לה שבני המשפחה כבר שילמו, אבל הרבנית הסבירה להם שבעלה הרב שליטי"א מסרב להשתמש בעמודון עד שישלמו את דמי ההובלה.
 מרן הגרי"ש אלישיב הסביר זאת בכך שלמרות שגם מחיר זה נכלל בתשלומים החודשיים של הקניה, אי אפשר לכלול את דמי ההובלה בתשלומים אלו, משום שמחיר זה הוא שכר שכיר של מי שהוביל את העמודון, ולכן צריך לשלמו בו-ביום, ועד שישלמו את דמי ההובלה במזומן, הוא אינו מוכן להשתמש בעמודון. (עלינו לשבח)

ורמזה התורה במילה 'נבח' שהמדבר לשון הרע 'יבוא בכלב נובח'.
 ואפשר לומר עוד, מוסיף החיד"א, שלכן מוטעמת המילה 'לה' בהרי טעמי, 'מרכא כפולה', לרמוז שיש בכך שני טעמים, שבעל לשון הרע מתגלגל בכלב, כמו שכתב הרב 'זרע ברך' דמתמעטין מזונותיו כנחש שיתמעטה פרנסתו, וכו', ועוד טעם שני שאמרו ז"ל שהוא כופר בעיקר.
 וישראל במצרים לא היה בהם דלטורין, וכבר ידוע דמדה טובה מרובה, ואפשר דמשום הכי זכו לילא יחרץ כלב לשונו, וזו היא הסמיכות בין שתי הפרשיות, דהיינו 'ויקרא לה נבח', שהמדבר לשון הרע יבוא בכלב נובח, ולעומת זה - אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים, שנשמרו מלשון הרע, ויצאו מארץ מצרים, ולא יחרץ כלב לשונו. עכ"ל החיד"א.
 ויעיין בחפץ חיים, שמירת הלשון שער הזכירה, פ"ח שכתב וז"ל, 'ולא די לבעלי לשון הרע שגורמים ללקות בעצמם בזה, אלא שלוקה העולם בחטאם שנגרע מהן מזונותיהם על ידי זה, כמו שכתוב בגמרא (תענית, דף ז, עמוד ב') 'אמר רבי שמעון בן פזי, אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע'.
 עוד כתב שם שהמספר לשון הרע מזונותיו מתמעטין כנחש שנתמעטו מזונותיו. ומידה טובה מרובה, ולכן מי שישמור על עצמו מחטא זה יזכה שיתרבו מזונותיו.

"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כלכל תשליכון אותו"
 "לכלב תשליכון אותו - אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה" (רש"י). בגמ' ב"ב איתא דרבי לא רצה לזון עמי הארץ ואמר לו ר' יונתן בן עמרם "פרנסי כלכל וכעורב", והא דנקט "כלכל וכעורב בדוקא, יש לבאר דטענת ר' יונתן היתה שאף לעמי ארצות יש זכות בתורה אם מצד שתומכים בתלמידי חכמים ואם מצד ששותקים ולא חורצים לשונם נגד ת"ח וזהו שאמר פרנסני כלכל - שמצינו שלא חרצו לשונם נגד ישראל, וכעורב - שמצינו שכלכלו את אליהו בלחם ומים. (חתם סופר)

מעשה חכמים

סגולה נגד כלבים מסוכנים..

ניגש אליי יהודי וסיפר שהוא מתגורר בישוב שיש בו כלבים רבים, ויש מהם גדולים במיוחד ומסוכנים לבריות, עד כדי כך שהאיש ההוא הגיע למצב שהוא פוחד לצאת מביתו, ושאל האם יש בחז"ל סגולה להינצל מכלבים. יהודי זה סיפר בדרך אגב שגם פרנסתו אינה מן המשופרות, וביקש סגולה גם לדבר זה...
 והנה, זימן הקב"ה לידי, וזמן קצר לפני שכנס היהודי ההוא אליי, מצאתי סגולה העונה לשני הדברים הנ"ל, כלבים ופרנסה... סגולה זו קרויה 'זהירות בלשון הרע'.
 המקור לכך הוא מה שכתב החיד"א בספרו 'חומת אגף' בתחילת פרשתנו, על הפסוק 'אלה מסעי בני ישראל'. החיד"א מסביר את הקשר בין שתי הפרשיות, מטות ומסעי, ומצטט את הפסוק האחרון בפרשת מטות - 'ויקרא לה נבח', ורומז על כך שראשי התיבות של המילה 'לה' הן 'לשון הרע',

 העלון לעילוי נשמת
 הצדקנית הרבנית היקרה
 רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הרבנית אלישיב ע"ה הגיעה לחנות ואמרה שבעלה אינו מוכן להשתמש בעמודון הספרים
"ונתתי מכרם" (כ, י-ט)
 סיפר לנו הרב ישראל אייכלר מחסידות

הילולא דרדיקיא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ס אלול	ח אלול	ז אלול	ו אלול	ה אלול	ד אלול	ג אלול
דן בן יעקב אבינו	רבן דידו בן מנדולי רבני גרבא	רבי אליהו חיים אביו של הבן איש חי	רבי יום טוב ליפמן הלר בעל התוספות יום טוב רבי חזקאל ב"ר יעקב חיים סרנא ר"י חברון	רבי דוד שלמה צבי בידרמן מלעלו	רבי מאיר שמהה הבהן מ"ם אור שנת משר חכמה רבי אליהו קרמר דיין בלימא סבו של הנ"א	רבי אליהו מאנפאני תלמיד אור החיים הקדוש

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה